

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרופ שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

בור ביוב וכדו' שהתגלה ברחוב, כיצד מותר לכסותו?

בור ביוב וכדו' שהתגלה ברחוב צריך לכסותו, ומותר אף לטלטל מוקה בשביל כך, וכפי שהתבאר לעיל. אולם, יש להיזהר שלא לכסותו בכיסוי השייך לו, מפני שיש בזה איסור 'בונה'⁶, שהרי נקבע שם במקומו בקרקע. אלא צריך לקחת איזה חתיכת קרש וכדו' ולכסות בו את הבור. אמנם מותר לומר לגוי לכסות את הבור אף בכיסוי השייך לו, מפני שגם איסור אמירה לנכרי הוא איסור דרבנן, שלא גזרו במקום היזק הרבים.

האם מותר להזיז כלי שבור?

יש בזה כמה חילוקים, וכדלהלן. כלי שנשבר, ואף אחר שבירתו עדין ראוי הוא לשימוש אפילו אם השימוש שהוא ראוי לו עתה אינו אותו השימוש שהיה ראוי לו מתחילה, אינו מוקצה ומותר לטלטלו.⁷

דוגמא לדבר: בקבוק יין יפה מזכוכית שנסדק קצת, ואינו ראוי לשימוש היין, אולם עדין רוצים להשתמש בו ככלי נוי, אינו מוקצה ומותר לטלטלו. אבל כלי שנשבר ואינו ראוי עתה לשימוש, או שהדרך הוא שבמצב כזה משליכים אותו לאשפה, הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו.⁸

דוגמא לדבר: צלחת זכוכית או חרסינה שנשברה, כיון שאינה ראויה עוד לשימוש הרי היא מוקצה

זכוכית שבורה הנמצאת במקום שיכולים אנשים להינזק ממנה, האם מותר לטלטלה ולהשליכה למקום אחר?

דבר שיכולים בנ"א להינזק ממנו כגון שברי זכוכית וכדו' הנמצא במקום בו נמצאים בנ"א, מותר ליטול אותו בידיים ולהוליך אותו למקום אחר בו אין חשש שינזקו ממנו בנ"א.¹

ואין הבדל בין אם נמצא דבר זה בבית², או שנמצא ברחוב במקום שהרבים מצויים³. אמנם ל"ז ברחוב שהוא 'כרמלית' האסור בהוצאה רק מדרבנן, שאז מותר ליטול דבר זה ולהעבירו אפילו יותר מד' אמות עד מקום שכבר לא יוכלו בנ"א להינזק בו. והטעם, משום שבמקום היזק לרבים לא גזרו רבנן איסור הוצאה והעברת ד' אמות.

אבל אם נמצא דבר זה ברשות הרבים, שיש בה איסור הוצאה מן התורה, אסור להוליך את הדבר הזה יותר מד' אמות ברציפות, אלא צריך להוליכו פחות פחות מד' אמות.⁴

וכל זה, דווקא באופן שיש חשש שאנשים לא ישימו לב אל הדבר המזיק ההוא, ויתקלו בו ויינזקו, [או כשיש ילדים שאינם יודעים להיזהר], אבל אם נמצא שם דבר גדול שבקלות אפשר להיזהר שלא להינזק ממנו, אין ליטול אותו בידיים. אבל אפשר להזיזו ממקומו בשינוי, כגון ע"י דחיפה ברגל וכדו'.⁵

¹ ש"ע שם סעיף י"ח, והרמ"א בסעיף ו'.

² רמ"א שם.

³ ש"ע שם, ועיי"ש במ"ב ס"ק ע"ז.

⁴ ש"ע שם.

⁵ מ"ב ס"ק ע"ה. ועיי"ש עוד בביאור הלכה ד"ה קוץ.

⁶ ספר בנין שבת עמ' כ"ה.

⁷ ש"ע סימן ש"ח סעיף ו'.

⁸ שם, ובמ"ב ס"ק נ"ח.

ואסור לטלטלה. ואף שבשו"ע⁹ כתב ששברי עריבה ושברי זכוכית אינם מוקצה כיון שראויים לכסות בהם פי החבית ופי הפך, כל זה בזמנם שהיו רגילים להשתמש בדברים כגון אלו לכיסוי קערות וכדו', אבל בזמננו הרגילות היא שזורקים את שברי הזכוכית וכדו' לפת, ואין משתמשים בהם כלל, ולכן הינם מוקצה.

מה הדין בכלי שבור הראוי לשימוש שנזרק לפח האשפה?

כלי שנשבר ונזרק לפח האשפה, ועדיין ראוי הוא לאיזה שימוש, תלוי בזה: שאם זרקוהו לאשפה בשבת הוא אינו מוקצה אפי' כשנשבר מלפני שבת. והטעם, כיון שבכניסת השבת היה עליו שם כלי, אין השלכתו לפח באמצע השבת הופכת אותו למוקצה¹⁰. אבל אם זרקוהו לפח לפני שבת, הרי הוא מוקצה ואסור לטלטלו¹¹, ואף שעדיין הוא ראוי לשימוש, כיון שהבעלים שלו הקצוהו חל עליו דין מוקצה לכל אדם¹².

מה הדין כשנמצא ליד פח האשפה כלי שבור שיש לי שימוש בו, אך איני יודע אם הוא נזרק לפני שבת או בשבת?

כלי שבור הראוי עדיין לאיזה שימוש, ויש עליו ספק אם הוא נזרק לפני שבת והוא מוקצה או שנזרק בשבת ואינו מוקצה, בביאור הלכה¹³ הביא בשם הגאון רבי עקיבא איגר שהסתפק בזה. ולמעשה יש לשאול שאלת רב.

אמנם כתב הביאור הלכה, שכל זה דווקא כשנמצא סמוך לאשפה שנראה שמהוא זרקו שם, שאז יש רק ספק מתי הוא זרקו. אבל אם כלי זה נמצא ברחוב שלא בסמוך לאשפה יש להקל שאינו מוקצה. והטעם, שבזה יש להסתפק בב' ספיקות, א' - אם בכלל הבעלים שלו זרקוהו לאחר שנשבר, [שאם כן הרי הוא מוקצה מפני שבעליו ביטלוהו והקצוהו

מדעתם], או שמהוא שבר אותו שם במקום שנמצא, [וכיון שהבעלים שלו לא השליכו אותו הוא לא נהיה מוקצה]. ב' - גם אם הבעלים השליכו אותו לאחר שנשבר, ישנו ספק מתי הם השליכו אותו, אם בשבת או לפני שבת.

כלי שלם שהושלך לאשפה, האם הוא מוקצה?

כלי שלם שהושלך לאשפה, אפילו אם הושלך לפני שבת, אינו מוקצה. והטעם, משום שבמקרה כזה השלכתו לאשפה אינה מוציאה ממנו שם 'כלי', שהזורקו בטלה דעתו אצל כל אדם¹⁴.

ומשום כך, מי שמוא בשבת איזה כלי או כסא שלם, אפילו אם הוא בלוי, אין זה מוקצה ומותר לטלטלו.

כסא שהתפרקה רגלו, האם הוא מוקצה?

אם התפרק איזה חלק מכלי, ועדיין אפשר להשתמש בכלי אך אין זה שימוש נוח, כגון רגל של כסא וכדו' שהתפרקה, גזרו חז"ל שאסור לטלטל את אותו הכלי ולהזיזו ממקומו. והטעם, שמא יבוא להחזיר את החלק שהתפרק ויתקענו בחוזק, ויעבור על איסור 'מכה בפטיש' או 'בונה'¹⁵.

אולם, כל זה דווקא כשהתפרקה הרגל בשלימותה, שכל החיסרון שיש כאן הוא חיבור הרגל אל הכסא. אבל אם נשברה הרגל עצמה או שנאבדה, אין גזירה זו ומותר לטלטל את הכסא. והטעם, מפני שלא חששו שיתקן אדם את הרגל או שיעשה רגל חדשה, אלא רק שיקח רגל קיימת וטובה ויחברה אל הכסא בחוזק¹⁶.

⁹ שם.

¹⁰ שו"ע שם סעיף ז', ומ"ב ס"ק ל"ב.

¹¹ שם.

¹² שם ברמ"א.

¹³ שם ד"ה מבע"י.

¹⁴ מ"ב שם ס"ק נ"ח.

¹⁵ שו"ע ורמ"א שם סעיף ט"ז, ומ"ב ס"ק ס"ח.

¹⁶ מ"ב ס"ק ס"ט.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il